

Karel VAN DE WOESTIJNE, *Verzameld Journalistiek Werk*, dl. 5, *Nieuwe Rotterdamse Courant*, december 1911 - januari 1913, Gent 1989, 724 blz., prijs 1200 B. fr. of f.68,-. (Bestellen: Cultureel Documentatiecentrum RUG, Rozier 44, 9000 Gent).

In dit vijfde deel van Van de Woestijnes brieven voor de *Nieuwe Rotterdamse Courant*, dat loopt van december 1911 tot en met januari 1913, komen een aantal al jaren slepende kwesties weer aan de orde. Nog altijd zijn leerplicht en de verhouding tussen overheids- en vrij onderwijs niet afdoende geregeld. Ook duurt de strijd om het enkelvoudig algemeen mannenkiesrecht nog voort, zij het dat de vraag om kiesrecht voor de vrouw nu en dan ook opklinkt. Militaire zaken als een verdere uitbreiding van de dienstplicht in de vorm van meer dan één zoon uit een gezin gaan eind 1912 de gemoederen bezig houden.

Van de Woestijne slaagt er telkens weer in om met karakteristieke beschrijvingen van het parlementaire gebeuren en met name door fraaie typeringen van volksvertegenwoordigers en ministers de aandacht van de lezer gevangen te houden, wanneer hij de eindeloze parlementaire debatten verslaat. Wat dacht u van volksvertegenwoordiger Vandervelde, die discussieert met een „Toledaansche dagge” tegen minister Renkin, „een Spaansch stierken”, of van een minister van Oorlog, generaal Hellebaut, die als bureau-officier in weinig maanden tijds „vet als een slak” is geworden. Dodelijk is de karakterisering van de tot minister van Staat benoemde oud-minister Liebaert. Over hem schrijft Van de Woestijne: „van hem zal in de de geschiedenis allicht niet veel meer geboekt blijven, dan dat zijn gladgestreken haar een mooie scheiding, juist in het midden, vertoonde, en dat hij in zijne zorgvuldige bakkebaarden een nationale traditie in eere hield”.

In de waarlijk barokke beschrijving van een tentoonstelling over kookkunst wordt niet alleen de Belgische zonde der gulzigheid beschreven, maar krijgt de lezer in het voorbijgaan ook nog een reeks welgekozen fragmenten uit Middelnederlandsche letteren en rederijkerskunst voorgeschoteld. Fragmenten waaronder het ontroerend eenvoudige versje over het kindeke Jezus, dat zijn goddelijke afkomst bewijst in:

't Eet, 't Eet pap

En 't en maakt hem niet vuil (p. 22),

wel het meest opvalt. Ook al, omdat in veel Vlaamse gezinnen, „gekweld door den nationalen honger en dorst”, dit versje nog steeds werd gezongen, zo stelde Van de Woestijne vast.

Met vreugde constateert V.d.W. de ook in Brussel groeiende belangstelling voor de Nederlandse cultuur. Mensen als Bolland en pater De Veer en de dichter Hein Boeken trekken er volle zalen. Dat geldt ook voor de spreekbeurten van Annie Salomons voor het Davidsfonds te Brussel. En dat is belangrijk, zo stelt V.d.W., „want is de Vlaamsche vrouw voor hare moedertaal gewonnen,

dan is de Vlaamsche strijd geheel gestreden'' (p. 71). Naar aanleiding van het derde Groot-Nederlandsche Studentencongres te Leuven in februari 1912 komt V.d.W. nog weer op dit punt terug door te wijzen op de grote propagandistische betekenis van de aanwezigheid — voor de eerste maal — van een flink aantal vrouwelijke studenten uit Nederland. Ook prof. G. Verriest wees daar in zijn openingsrede op en klaagde over het nog steeds zo sterk verfranste onderwijs voor meisjes en jonge vrouwen in de kloosterscholen; zelfs kardinaal Mercier zou verontwaardigd geweest zijn over deze toestanden.

Een ander thema dat opduikt is het Waalse separatisme. Van de Woestijne ziet daar niets in. Hij wil dus bovenal samenwerking en wederzijds begrip bepleiten en doet dat aldus: „Walen en Vlamingen, wij zijn nu eenmaal Belgen, wij hebben nu eenmaal gemeenschappelijke belangen; het is alleen door wederzijdse waardering dat voor Walen als Vlamingen die belangen hun volle vruchten zullen dragen: zonder iets van ons eigen wezen op te geven, kunnen wij slechts door goeden wil tegen over elkaar tot die waardering komen; hierin zijn de Vlamingen nooit ten achter gebleven, de ontwikkelden althans; laten de Walen hun voorbeeld volgen'' (p. 73).

Veel aandacht geeft V.d.W. aan de Conscience-herdenking en het blijft niet bij een beschrijving van de feesten en optochten. De *NRC*-lezer krijgt mede aan de hand van welgekozen citaten uit Consciences briefwisseling met Nicolaas Beets, aan wie hij schreef ter wille van de toestand van het Vlaamse volk aan andere eisen dan die van de hogere aesthetiek te hebben moeten voldoen, een beeld van wat Conscience bezielde. V.d.W. onthield de lezer zijn eigen oordeel niet. Voor hem bood Conscience meer dan Bosboom, Drost of Hofdijk namelijk „zulk een ontroering in heel mijn eisch'' (p. 382). Ook de hulding van Virginie Loveling werd de *NRC*-lezer niet onthouden, waarbij Van de Woestijne wees op dit merkwaardige geslacht, waar aan elkaar verwant grote Vlamingen als de Fredericqs, Julius MacLeod, Cyriel Buysse en de gezusters Loveling deel van uitmaakten.

Veel aandacht kreeg het Algemeen Nederlandsche Taal- en Letterkundig Congres te Antwerpen, dat volgens de Nederlandse deelnemer Fabius een Groot-Nederlands parlement gelijk was. Eerder had V.d.W. (p. 155) nogal negatief over deze congressen geschreven, „waar zooveel kaf wordt gewand om zoo weinig koren'', maar nu wijdde hij er vijf brieven aan. Het aardigst is wel de typering van Lodewijk de Raet die uiteraard weer over de zo noodzakelijke vernederlandsing van de Gentse universiteit sprak. V.d.w. beschrijft hem als volgt:

„In heel dit mager, schraal, zenuwachtig figuur, schichtig van gebaren, schutterig in zijn optreden, met een wèl wilskrachtig gezicht waar echter de dichtersoogen doelloos in staren, als op zoek naar een onbekend maar vermoed strand, — in heel dien bescheiden en innemenden mensch, met zijn knokigen en gevoeligen handdruk, erkent gij immers den onverpoosden werker, die zijn opgelegden taak alles prijs geeft'' (p. 461/2)

Merkwaardig is Pol de Monts verwijzing, gedaan in een pleidooi voor een ver-nederlandst Gent, naar de Roethenen, Polen en Tsjechen, die „zoveel minder begaafd dan wij, zooveel meer wisten te bereiken”.

Los van de genoemde onderwerpen besteedt V.d.W. als gewoonlijk veel aandacht aan het toneel- en muziekleven in Brussel, waarbij in dit deel het leeuwedeel van de aandacht op de muziek valt.

Ook gewone schetsjes die over niets anders gaat dan bijvoorbeeld 's schrijvers ijverig pogen om via druk cafébezoek en nieuwjaarsbezoeken, die wel van alcoholische versnaperingen voorzien waren, een nummer van de *NCR* te pakken te krijgen; de krant was door hevige sneeuwval niet in Brussel gearriveerd. Dan vallen natuurlijk allerlei aardige woorden op, een ingangstrommel voor draaideur, een vendel bereden artillerie wordt aangeduid met „onze gespierde Vlaamsche kanon-boerkens” en het wemelt van dit soort speelsigheden met de taal.

En alleen daarom al ziet deze lezer met verlangen uit naar de volgende delen, waar de dramatische oorlogsjaren aan bod zullen komen. Jaren waar we in dit deel al een voorafschaduwning van zien, waar het de uitbreiding van de diensplicht betreft, mede noodzakelijk geacht door de onzekere internationale toestand — de Balkanoorlogen.

P. van Hees